

RAZVOJ KRATKIH PROGRAMA STUDIJA

Branko Savić¹, Saša Spaić¹, Božo Ilić¹

¹Visoka tehnička škola strukovnih studija u Novom Sadu, Novi Sad, Srbija

¹savic@vtsns.edu.rs

Kratak sadržaj: Prema Zakonu o visokom obrazovanju iz 2017. godine, visokoškolskim institucijama je otvorena mogućnost za razvoj i izvođenje kratkih programa studija. U Zakonu o izmenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju iz 2018. godine data je mogućnost da se na kratke programe studija mogu upisati i polaznici sa završenim srednjim obrazovanjem. Tada se stvorila i prava prilika da se krene u razvoj i održavanje kratkih programa studija.

U radu se prikazuje način pripreme, razvoja, dobijanja saglasnosti za kratke programe studija. Sve to se daje na primeru razvoja kratkog studijskog programa Informacione tehnologije koji je razvijen i izvodi se na Visokoj tehničkoj školi strukovnih studija u Novom Sadu.

Ključne reči: Visoko strukovno obrazovanje/Kratki programi studija

DEVELOPMENT OF SHORT STUDY PROGRAMS

Abstract: According to the Law on Higher Education from 2017, higher education institutions have the opportunity to develop and conduct short study programs. The Law on Amendments to the Law on Higher Education from 2018 provides an opportunity for students with completed secondary education to enroll in short study programs. Then a real opportunity was created to start developing and maintaining short study programs.

The paper presents the method of preparation, development, obtaining approval for short study programs. All this is given on the example of the development of a short study program of Information Technology, which was developed and performed at The Higher Education Technical School of Professional Studies in Novi Sad.

Key Words: Higher Professional Education / Short study programs

1. UVOD

Brze promene na polju Informacionih tehnologija dovode do nedostatka kadrova. Dugi periodi akreditacije i studiranje neretko dovode do toga da student kada je započinjao studije i u trenutku kada završava ima drugo informatičko okruženje. Iz ta dva razloga, javila se potreba za uvođenjem kratkih programa studija. Prema Zakonu o visokom obrazovanju iz 2017. godine, visokoškolskim institucijama je otvorena mogućnost za razvoj i izvođenje kratkih programa studija. Prema ovom Zakonu, kratke programe studija mogli su upisati samo oni koji imaju već završeno visoko obrazovanje. Ovo se pokazalo nedovoljno, iako je namera zakonodavca bila da se može vršiti neka vrsta prekvalifikacije u skladu sa potrebama tržišta rada. Međutim, odziv institucija kao i polaznika je bio mali. Otuda se u Zakonu o izmenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju iz 2018. godine daje mogućnost da se na kratke programe studija mogu upisati i polaznici sa završenim srednjim obrazovanjem, radi stručnog osposobljavanja lica sa stečenim srednjim obrazovanjem za uključivanje u radni proces. Kratki program mora imati jasno definisanu strukturu, svrhu i ishode učenja. Nakon završenog kratkog programa polazniku se izdaje sertifikat o završenom kratkom programu studija i stečenim kompetencijama. Kratki program može imati o 30 do 60 ESPB.

U radu se prikazuje način pripreme, razvoja, dobijanja saglasnosti za kratke programe studija. Sve to se daje na primeru razvoja kratkog programa studija Informacione tehnologije koji je razvijen i izvodi se na Visokoj tehničkoj školi strukovnih studija u Novom Sadu.

2. POTREBNA DOKUMENTACIJA ZA RAZVOJ KRATKOG PROGRAMA STUDIJA

Da bi se izvodili kratki programi studija potrebno je uraditi elaborat koji se verifikuje od strane Nacionalnog saveta za visoko obrazovanje. Elaborat sadrži potrebnu dokumentaciju za kratke programe studija. Elaborat je urađen prema Pravilniku o organizaciji, sprovođenju, izdavanju sertifikata i postupku vođenja evidencije za kratke programe studija („Sl. glasnik RS“, br. 32/2019 i 106/2020).

1. Preduslovi za implementaciju kratkih programa na VŠU

Kratki programi studija (KP) se uvode na osnovu iskazane potrebe poslodavca u cilju rešavanja akutnih problema u pogledu nedostatka radnih mesta za koje se uvodi KP i koji trebaju da budu usklađeni sa zahtevima tržišta.

Da bi VŠU realizovala kratak program studija (KP), potrebno je realizovati sledeće aktivnosti:

1. Promena Statuta i navođenje kratkih programa u istom;
2. Napisati i usvojiti akt: Pravilnik o kratkim programima studija.
3. Definirati da se nastava može izvoditi klasično u prostorijama VŠU u kojima ona izvodi akreditovane studijske programe, kao nastava na daljinu i kombinovanjem ova dva načina;
4. Definirati da se KP rade samostalno ili u partnerstvu sa nekom drugom VŠU;
5. Doneti Odluku Nastavno-stručnog veća o započinjanju procedure pripreme KP;
6. Sklopiti ugovor, sa bar jednim poslodavcem koji je spreman da zaposli polaznike koji završe kratki program (s tim,

što on ima pravo izbora lica koje angažuje) ili sa poslodavcem koji je spreman da svoje zaposlene pošalje na dodatnu obuku kroz KP;

7. Dobiti izjavu poslodavca o pozitivnom vrednovanju kurikuluma;

8. VŠU svojim aktima da precizira uslove koje treba da zadovolje stručnjaci iz prakse da bi bili uključeni u realizaciju KP kao nastavnici i saradnici van radnog odnosa: npr. visoko obrazovanje prvog stepena, objavljeni stručni ili umetnički radovi/ostvarenja u odgovarajućoj oblasti, radno iskustvo na poslovima za koje se studenti obučavaju, sposobnost za pedagoški rad i sl.

9. Napraviti ugovor o studiranju.

3. RAZVOJ KRATKOG KRATKOG PROGRAMA STUDIJA INFORMACIONE TEHNOLOGIJE NA VISOKOJ TEHNIČKOJ ŠKOLI STRUKOVNIH STUDIJA U NOVOM SADU

Cilj kratkog programa studija Informacione tehnologije je obrazovanje kadra osposobljenog za učešće u timovima za izradu interaktivnih veb sajtova prilagodljivih različitim uređajima, od personalnog računara do mobilnog telefona, za izradu objektno orijentisanog softvera različitih namena, kao i za stručno obavljanje poslova i zadataka koji su vezani za projektovanje računarskih mreža, umrežavanje računarskih mašina, održavanje i upravljanje računarskim mrežama.

Ishodi kratkog programa studija. Nakon završetka kratkog programa studija Informacione tehnologije, polaznik vlada principima objektno orijentisanog programiranja, što mu omogućava učešće u timovima za izradu aplikacija različitih namena primenom objektno orijentisanog koda. Takođe, polaznik je sposoban da kreira interaktivne veb stranice i prilagodi ih različitim uređajima. Polaznik nakon završetka kratkog programa studija Informacione tehnologije vlada teorijskim i praktičnim znanjem neophodnim za projektovanje i održavanje računarskih mreža.

Opis posla za koji se pripremaju polaznici. Nakon završetka kratkog programa studija, mogu se obavljati sledeći poslovi:

- Učešće u timu za izradu objektno orijentisanih softverskih aplikacija.
- Samostalna i timska izrada interaktivnih frontend (klijentskih) sajtova prilagođenih različitim uređajima.
- Projektovanje i održavanje računarskih mreža.

4. NASTAVNI PLAN KRATKOG PROGRAMA STUDIJA INFORMACIONE TEHNOLOGIJE

Kratki program studija se organizuje u obimu nastavnog procesa od 300 do 600 časova aktivne nastave (30-60 ESPB), može trajati od tri do 18 meseci i obezbeđuje sticanje odgovarajućeg sertifikata. Za organizaciju kratkog programa studija važe opšta pravila usvojena za visoko obrazovanje i to: opterećenje polaznika tokom radne nedelje od maksimalno 40 časova od čega je 20-30 časova kontaktne nastave. Aktivna nastava obuhvata teorijska predavanja i praktične vežbe u obimu od 20-30 časova (odnosno integrisana predavanja i vežbe) nedeljno i dodatnu praksu/obuku na radnom mestu u obimu od 10-30% od časova aktivne nastave.

Nastavni proces primenjen za realizaciju kratkog programa studija mora biti usaglašen sa opštim principima rada VŠU.

Kurikulum kratkog programa studija sadrži spisak obaveznih i izbornih predmeta, njihov raspored po semestrima/blokovima, broj časova, obim i međusobnu uslovljenost. U pripremi kurikuluma VŠU mora voditi računa o ravnomernom opterećenju polaznika. Kratki program studija može imati izborne predmete kada je to potrebno i opravdano za bolju pripremu polaznika. Predmeti koji čine kratki program studija manjeg su obima i imaju konkretniji i kombinovani (multidisciplinarni) sadržaj i organizaciju u odnosu na predmete na studijskim programima, akademskog i strukovnog obrazovanja.

Po svom obimu i strukturi, predmeti u okviru kratkih programa predstavljaju jedinstvenu kombinaciju teorijskih i praktičnih znanja i veština (iz različitih naučnih/stručnih/umetničkih oblasti) i prakse/obuke za njihovu konkretnu primenu za rešavanje određenog problema/radnog zadatka/operacije u okviru konkretnog posla kome je posvećen kratki program studija.

Uspešnost studenta kontinuirano se prati tokom nastave i izražava poenima. Maksimalan broj poena iznosi 100 po svakom predmetu. Polaznik stiče poene na predmetu kroz rad u nastavi i ispunjavanju predispozitivnih obaveza i polaganje ispita. Maksimalan broj poena koje polaznik može da stekne kroz predispozitivne obaveze tokom aktivne nastave i prakse iznosi 70. Provera znanja i stečenih veština, kao i obučenost polaznika po završetku nastave iz jednog predmeta vrši se kroz ispit koji može biti organizovan na način koji najbolje omogućava sagledavanje ishoda učenja i obuke. Način provere ishoda učenja i obuke, sastavni je deo podataka koje VŠU navodi u dokumentaciji koja prati svaki predmet.

Tabela 1 – Nastavni plan kratkog programa studija Informacione tehnologije

R. Br.	Naziv predmeta	Polje	Semestar	Broj časova	ESPB
1.	Osnovi programiranja	Tehničko-tehnološko polje	1	2+2	5
2.	Objektno orijentisano	Tehničko-	1	2+2	5

	programiranje	tehnološko polje			
3.	Uvod u internet tehnologije	Tehničko-tehnološko polje	1	2+2	5
4.	Internet jezici i alati 1	Tehničko-tehnološko polje	1	2+2	5
5.	Računarske mreže	Tehničko-tehnološko polje	1	2+2	5
6.	Internet jezici i alati 2	Tehničko-tehnološko polje	1	2+2	5
7.	Stručna praksa	Tehničko-tehnološko polje	1	Ukupno 40	5
Ukupno časova aktivne nastave				12+12 (24*15)=360	30
Ukupno časova nastave					360+40=400
Ukupno ESPB					30

Plan realizacije nastave. Nastava na kratkom programu održava se u prostorijama Škole u kojima se izvodi i nastava na akreditovanim studijskim programima, nezavisno od nastave na akreditovanim studijskim programima. Praksa se obavlja kod poslodavaca koji su sa Školom zaključili ugovore o saradnji na školovanju kadrova na kratkim programima ili su se ugovorom obavezali da će primiti polaznike koji završe KP. Nastava se može organizovati i na daljinu, a može i kombinovanjem ova dva načina. Raspored nastave se pravi imajući u vidu fondove časova iz kurikuluma i trajanje semestra od 15 radnih nedelja. Nastava KP može biti organizovana kroz blok sistem, odnosno kao koncentrisana nastava samo jednog predmeta sa proverom stečenih znanja i veština, neposredno po završetku nastave predmeta.

Broj polaznika koji su upisani na KP se usklađuje sa potrebama koje su iskazane u ugovoru sa poslodavcem/poslodavcima, odnosno određen je u skladu sa postojećim kadrovskim, prostornim i organizacionim mogućnostima VŠU koje obezbeđuju potreban kvalitet nastavnog procesa i ne ometaju redovno izvođenje drugih akreditovanih studijskih programa.

Procedure za upravljanje kvalitetom kratkog programa. U skladu sa članom 34, stav 1 Pravilnika o kratkim programima studija na Visokoj tehničkoj školi strukovnih studija u Novom Sadu: Škola svojim aktima obezbeđuje sprovođenje sistema kvaliteta u okviru organizacije i izvođenja KP. Kao i na ostale procese u Školi, vezano za upravljanje kvalitetom, primenjuje se Pravilnik o samovrednovanju i ocenjivanju studijskih programa, kratkih programa studija, nastave i uslova rada.

Uslovi koje je Škola ispunila za realizaciju KP studija.

1. Škola je navela spremnost da organizuje KP iz oblasti u kojoj ima akreditovan i realizovan bar jedan studijski program. To je dokumentovano Odlukom Nastavno-stručnog veća VŠU o započinjanju procedure pripreme Kratkih programa od 16.11.2020. godine.

2. Škola je aktivnost za KP unela u Statut (član 18) i ima odgovarajuće akte kojima se na bliži način uređuje priprema, donošenje i realizacija KP.

3. KP se organizuje u obimu nastavnog procesa od 300 do 600 časova aktivne nastave (30-60 ESPB), može trajati jedan ili dva semestra i obezbeđuje sticanje odgovarajućeg sertifikata.

4. Aktivna nastava obuhvata teorijska predavanja i praktične vežbe u obimu od 20-30 časova (odnosno integrisana predavanja i vežbe) nedeljno i dodatnu praksu/obuku na radnom mestu u obimu od 10-30% od časova aktivne nastave.

5. Nastava na KP može biti organizovana na tri načina i to: klasično u prostorijama Škole u kojima ona izvodi akreditovane studijske programe, kao nastava na daljinu i kombinovanjem ova dva načina.

6. Pri upisu na studijski program osnovnih strukovnih studija može se vršiti priznavanje ESPB bodova stečenih u okviru KP.

7. Na zahtev lica koje je završilo KP i koje se upisalo u prvu godinu studijskog programa osnovnih strukovnih studija, Škola može priznati predmete/delove predmeta koje je student položio u okviru KP, zavisno od stepena preklapanja sa predmetima upisanog studijskog programa. O izvršenom priznavanju Škola donosi posebnu odluku o priznavanju sa obrazloženjem, u skladu sa aktom kojim na bliži način uređuje pripremu, donošenje i realizaciju KP, u kojoj se navode predmeti/delovi predmeta koji su položeni u okviru KP i odgovarajući broj ESPB koji mogu biti priznati na upisanom studijskom programu.

8. Polazniku koji je položio sve ispite ili je prošao verifikaciju stečenog znanja i veština, tj. koji je uspešno stekao predviđene ishode učenja, Škola izdaje sertifikat o završenom KP. Ova isprava predstavlja potvrdu da je polaznik obučan i osposobljen da obavlja konkretan posao.

9. U dodatku sertifikata, navode se:

a) spisak predmeta, koje je student položio, sa pripadajućim ESPB i dobijenom ocenom;

b) znanja i veštine, kao ishodi učenja, koje je stekao student, a koji su relevantni za posao za koji se izdaje sertifikat;

c) opis posla za koji je nosilac sertifikata osposobljen

10. Škola je dužna da vodi evidenciju o realizovanim KP i izdatim sertifikatima u skladu sa zakonom kojim se uređuje visoko obrazovanje i svojim opštim aktima. Evidencija se vodi u štampanoj formi, a može se voditi i elektronski.

5. ZAKLJUČAK

Na osnovu iznetog mogu se utvrditi koraci za izradu i dobijanje saglasnosti na kratak program studija. Pre svega, najvažnije je ispitati tržište i utvrditi potrebu za kratkim programom studija. Zahtevi tržišta su ključni za odabir koji će se kratki program studija izvoditi. Nakon ispitivanja tržišta, sledi veoma važna aktivnost, a to je izbor predmeta koji će se slušati na kratkom studijskom programu. Kratak program studija moguće je usko profilisati da se ide tako reći na jako usku specijalizaciju u određenoj oblasti, ili ići malo šire pa sa praksom definisati profil svrsenog polaznika. Nakon toga sledi izrada dokumentacije putem koje se definiše sve vezano za pripremu i realizaciju kratkog programa studija.

6. LITERATURA

- [1] Službeni glasnik RS, broj 73/2018.
- [2] Službeni glasnik RS, broj 88/2017.
- [2] Pravilnik o organizaciji, sprovođenju, izdavanju sertifikata i postupku vođenja evidencije za kratke programe studija, "Sl. glasnik RS", br. 32/2019. i 106/2020.
- [3] Elaborat za kratki program studija Informacione tehnologije, Visoka tehnička škola strukovnih studija u Novom Sadu, 2020.
- [4] Bollaert, L. 2018 2nd edition, A Manual for Internal Quality Assurance in Higher Education, EURASHE/Brussels